

Pionieren in de Peel

In de Peel zijn vele dorpen gesticht, de meeste in de vorige eeuw, dorpen nu ter grootte van 250 tot 2500 inwoners. U hoeft de namen niet te onthouden, toch som ik ze bewust op. Schrik niet van de lange opsomming:

Odiliapeel, Wilbertoord, Venhorst, Landhorst, Stevensbeek, Westerbeek, Elsendorp, De Rips, Vredepeel, Ysselsteyn, America, Evertsoord, Neerkant, Asten-Heusden, Kronenberg, Koningslust, Heibloem, Ospel.

De inwoners kwamen ooit van heinde en ver maar ook uit de buurdorpen, de Peelranddorpen, zo ontstond dus een echte smeltkroes. Nu hebben ze minstens één kenmerk gemeen. De inwoners van en in deze dorpen houden van hun dorp, zijn vrijwilliger om hun verenigingen en organisaties in stand te houden, staan voor de leefbaarheid in hun dorp. Ze voelen de druk op het voorzieningenniveau, zoals de dorpsschool, de kerk, het verdwijnen van de winkels en/of het café. Voor deze inwoners doe ik als burgemeester mijn best.

Onafhankelijke pioniers

Wat willen deze inwoners? Waardering voor hun inzet, onderkenning, erkenning en begrip voor de beperkingen, respect voor hun bijdrages, meedenken in het zoeken naar perspectief, op zoek naar brede welvaart. Inwoners uit gemeente Boekel, inwoners uit de Peel willen werken voor hun inkomen. Ze houden graag hun eigen broek op, ze willen "onafhankelijk" zijn. Waar komt deze houding vandaan?

Daarvoor kijken we naar de (geomorfologische) kenmerken van de Peel. In het dorp Ysselsteyn staat op het Lovinckplein het bord " 2021, 100 jaar Ysselsteyn ". Landhorst viert dit jaar haar 75-jarig bestaan. Ysselsteyn en Landhorst, zomaar twee Peeldorpen waar de pioniers in de vorige eeuw met noeste arbeid de woeste grond omgezet hebben tot de huidige vruchtbare akkers met aardappelen of groene weides. Het met zweet en tranen bewerken van de woeste grond, het ploeteren in de moeizame eerste jaren, de moeite om de komst van een schooltje en de kerk te realiseren zijn opgeslagen in de genen van deze pioniers en zijn steeds nadrukkelijk doorgegeven aan de kinderen en kleinkinderen.

Uniek in verscheidenheid

Opgeven is geen optie. Pioniers zijn het, pioniers blijven het. De dorpsnaam Ysselsteyn hoort bij de toenmalig minister van landbouw Hendrik Albert van Ysselsteyn. Het dorp ligt midden in de Peel aan de Middenpeelweg. De Middenpeelweg N277 is 66,7 kilometer lang en verbindt Ravenstein met Kessel (Napoleonsweg); Ravenstein en Kessel zijn beide aan de Maas gelegen. Het hoogveengebied strekte zich ongeveer uit van Weert in het zuiden tot Grave in het noorden. De Peel is grofmazig 15 à 20 kilometer breed. De Peel is bijzonder. Uniek in zijn verscheidenheid. In Helenaveen, Griendtsveen en de Deurnese peel was sprake van grootschalige verving (brandstof voor de steenfabrieken). Denk aan het klassieke boek van [Toon Kortooms: Mijn kinderen eten turf](#). Aan de randen van de Peel zijn de heidevelden ontgonnen door de Heidemaatschappij ten behoeve van de landbouw. Voorbeelden hiervan zijn Princepeel (1850) bij Wilbertoord, proefboerderij Lactaria (1909) nu Stevensbeek en het jongste dorp in de Peel Vredepeel (1950 - 1955). Ook zijn naaldhoutcomplexen aangelegd door welgestelde ondernemers zoals Stippelberg (1893) en de Vinkenpeel (1910 nu Bunthorst, Bronlaak) door de gebroeders Roelvink. En door deze mooie Peel loopt ook nog de unieke Peelrandbreuk met zijn wijst.

Veel verschil én overeenkomst

De geschiedenis van de inwoners in de Peeldorpen laat grote verschillen en veel overeenkomsten zien. Voorbeelden zijn de verschillende dialecten en culturen. De oostelijke helft van de Peelrand in het Land van Cuijk heeft een eigen dialect voorbeelden zijn huus en thuus, pien en mien. In de westelijke Peelrand in het land van Ravenstein spreekt men van haus en thaus. Met carnaval spreekt mijn zoon in Westerbeek van het Tusriek en geniet ik van de optocht in het Knollekeslaand te Boekel. Dezelfde gewaarwording ervaar je in de zuidelijke delen van de Peelranden, west en oost (Meijel versus Horst / Sevenum). In het zuiden "leeft de Peel", in het noorden nadrukkelijk minder. Misschien is dit wel de verklaring waarom voor de inwoner in de Peel geen begrip / geen woord bestaat. En toch ben ik een jongen uit de Peel, voel me zeer verbonden met deze inwoners.

Enorme opgave(n)

In de Peel is veel gaande als het gaat om gebiedsontwikkeling en het is een hele toer om alle belangen en wensen op een lijn te krijgen. Belangen en wensen zijn verschillend bij inwonersgroepen, voorbeelden zijn: mestverwerking versus geur en gezondheid. Een fietsvriendelijk landschap (biodiversiteit) met kringlooplandbouw versus de intensivering in de landbouw (zoals grote stallen, dieren aantallen, hectares gazon, hectares slaplanten e.d.)! Verdroging versus vernatting. Bij de energietransitie: zonnepanelen op de daken versus zonnepanelen op het land. De leefbaarheid in de dorpen versus het haalbare voorzieningenniveau. En ook bestuurlijk: de Peel ligt in 2 provincies (Limburg en Noord-Brabant), in minstens 14 gemeenten, in 3 regio's (regio BNO, regio Brainport Zuidoost Brabant en regio Noord-Limburg). De Peel heeft met 2 waterschappen van doen. Om de bestuurlijke dilemma's die aan de orde zijn in ons gebied De Peel te slechten heb je een instrument nodig dat de vraagstukken integraal benaderd en alle betrokkenen gezamenlijk bijdragen en verantwoordelijkheid dragen, van een categorale naar een meer integrale bestuurlijke samenwerking. *Daarom omarm ik een IBP Vitaal Platteland gebied Zuid-Oostelijke Zandgronden (De Peel)*. Regie voeren vanuit een gezamenlijke geleiding, met passende instrumenten, dan ben je "één overheid" IBP Vitaal Platteland en de NOVI is de onderlegger.

Droge zomers als kantelpunt

De naam Peel koppelt men gewoonlijk aan het Latijnse woord palus = moeras. Water is onlosmakelijk verbonden aan de Peel. Mijn gemeente Boekel valt in het Waterschap Aa en Maas. Op de Peelhorst stagneerde het water, deze horst vormt een waterscheiding tussen Maas en Aa. De beken lopen vanaf de horst oostwaarts naar de Maas, de lopen vanaf de horst westwaarts naar de Aa. De jaren 2018, 2019 en 2020 ,met name in de zomer, zijn droge jaren. Vanuit het verleden kenden we de noodzaak het water af te voeren uit het "natte" gebied. Nu is de opdracht het water juist vast te houden. En daarbij speelt ook nog het verdelingsvraagstuk en de herverdeling. Je ziet de tegenstelling tussen verdroging en vernatting. Streven in Brabant is het grondwaterpeil met 10 cm. te verhogen, zo ook in de Peel. De inwoners van de veendorpen Helenaveen, Liessel en Griendtsveen zijn *not-amused* door deze vernatting. Op de hoger gelegen delen ervaren ze de noodzaak en zijn ze dus blij. Partners zoals ZLTO zijn van belang bij dit proces.

IBP VP noodzakelijk instrument

De opgaven leefbaarheid, water, bodem, droogte, biodiversiteit, kringlooplandbouw, (stikstof, CO₂,) energietransitie (RES) hangen samen dus die kunnen ook alleen in samenhang effectief worden opgepakt. Het belang van een gezamenlijke en integrale benadering van deze vraagstukken is duidelijk. In dat kader is het InterBestuurlijk Programma Vitaal Platteland een noodzakelijk instrument. Het IBP-VP is in De Peel het startpunt geweest om met overheden te zeggen: we pakken dit samen, integraal aan. Dit vergt wel een andere werkwijze: experimenteren, leren, ook samenwerken als het lastig wordt en gezamenlijk een toekomstbeeld bepalen. Praten met elkaar, dus ontmoeten. Dat werkt en wat daarvoor nodig is: leidende principes: gebiedsgericht, interbestuurlijk, opgavegericht, vertrouwen. Kortom pionieren met een nieuwe aanpak. Voorbeelden zijn Agro Proeftuin De Peel, het Familievarken, Project Peel Natuurdorpen.

Pioniers zijn we, pioniers blijven we.